

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

یادداشت هفتگی

سیاست‌گذاری اقتصاد و توسعه کشاورزی و روستایی

سال ۱ / شماره ۸ / ۱۳۹۹

۱۳۹۹/۰۹/۸

مطالب این شماره

افزایش فشار مخارج مصرفی بر خانوارهای روستایی در آبان ماه ۱۳۹۹ ..... ۲
تهیه و تحلیل: کوهسار خالدي

اظهارنظر دفتر آموزش کارکنان موسسه آموزش و ترویج کشاورزی در خصوص یادداشت هفتگی شماره ۷ ..... ۴
تحلیل: سيد جلال‌الدين بصام

پاسخی بر نقد دفتر آموزش کارکنان موسسه آموزش و ترویج کشاورزی در خصوص یادداشت هفتگی شماره ۷ ..... ۵
تهیه و تحلیل: کوهسار خالدي

این موسسه با کمال احترام و سپاس، بذیرای نظرات ارزشمند خوانندگان این اثر می‌باشد

تلفن: ۴۲۹۱۶۰۰۰ نمابر: ۸۸۹۶۶۶۰ صندوق پستی: ۱۵۱۵-۱۵۸۱۵
کدپستی: ۳۷۳۱۳-۱۵۹۸۶

E-mail: aperi@agri-peri.ac.ir
<http://www.agri-peri.ac.ir>

عنوان خبر: افزایش فشار مخارج مصرفی بر خانوارهای

روستایی در آبان ماه ۱۳۹۹

تهیه و تحلیل: کوهسار خالدی

کد: PN-AFP-13990908-(15)

تاریخ انتشار: ۱۳۹۹/۰۹/۲

خلاصه متن خبر: مرکز آمار در آخرین گزارش خود به تبیین وضعیت

شاخص قیمت مصرف‌کننده^۱ (CPI) به تفکیک نرخ تورم نقطه‌ای،

ماهانه و سالانه و برای مناطق شهری و روستایی پرداخته است:^۲

الف) نرخ تورم نقطه‌ای

«نرخ تورم نقطه‌ای»^۳ در آبان ماه ۱۳۹۹ برای خانوارهای کل کشور

به عدد ۴۶/۴ درصد رسیده است (افزایش ۵ درصدی نسبت به مهرماه

۱۳۹۹). نرخ تورم نقطه‌ای گروه عمده «خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و

دخانیات» با افزایش ۱۶/۱ واحد درصدی به ۵۶/۶ درصد و گروه

«کالاهای غیر خوراکی و خدمات» با کاهش ۰/۱ واحد درصدی به

۴۱/۸ درصد رسیده است (جدول ۱). نرخ تورم نقطه‌ای آبان ماه ۱۳۹۹

برای خانوارهای روستایی (۵۰/۳ درصد)، بیشتر از خانوارهای شهری

(۴۵/۷ درصد) بوده است. مقدار این شاخص نسبت به ماه قبل برای

خانوارهای روستایی ۸/۱ درصد و خانوارهای شهری ۴/۴ درصد

افزایش داشته است. به عبارت دیگر، خانوارهای روستایی کشور در

آبان ۱۳۹۹ به طور میانگین ۵۰/۳ درصد بیشتر از آبان ۱۳۹۸ برای

خرید یک «مجموعه کالاها و خدمات یکسان» هزینه نموده‌اند

(سخت‌تر شدن تامین معیشت برای خانوارهای روستایی).

جدول ۱. درصد تغییرات شاخص CPI نسبت به ماه مشابه سال قبل

شرح	شاخص کل		خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها		کالاهای غیر خوراکی	
	مهر	آبان	مهر	آبان	مهر	آبان
کل کشور	۴۱/۴	۴۶/۴	۴۰/۵	۵۶/۶	۴۱/۹	۴۱/۸
شهری	۴۱/۳	۴۵/۷	۴۰/۱	۵۵/۸	۴۱/۸	۴۱/۶
روستایی	۴۱/۲	۵۰/۳	۴۲	۵۹/۴	۴۲/۳	۴۳/۲

ماخذ: مرکز آمار ایران

ب) نرخ تورم ماهانه

«نرخ تورم ماهانه»^۴ در آبان ۱۳۹۹ برای خانوارهای کل کشور به ۵/۲

درصد رسیده است (کاهش ۱/۸ درصد نسبت به مهرماه ۱۳۹۹). تورم

ماهانه برای گروه‌های عمده «خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات»

(۱۳ درصد)، بسیار بیشتر از «کالاهای غیر خوراکی و خدمات» (۱/۶

درصد) بوده است (جدول ۲). نرخ تورم ماهانه در ماه مزبور برای

خانوارهای روستایی (۷/۶ درصد)، بیش از خانوارهای شهری (۴/۷

درصد) گزارش شده است. مقدار این شاخص نسبت به ماه قبل

(مهرماه ۱۳۹۹) برای خانوارهای شهری، کاهش (۲/۴- واحد درصد) و

برای خانوارهای روستایی، افزایش (۰/۷ واحد درصد) داشته است.

جدول ۲. درصد تغییر ماهانه شاخص CPI

شرح	شاخص کل		خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات		کالاهای غیر خوراکی و خدمات	
	مهر	آبان	مهر	آبان	مهر	آبان
کل کشور	۷	۵/۲	۸/۷	۱۳	۷/۶	۱/۶
شهری	۷/۱	۴/۷	۵/۸	۱۲/۷	۷/۶	۱/۴
روستایی	۶/۹	۷/۶	۵/۶	۱۴	۷/۸	۲/۶

ماخذ: مرکز آمار ایران

ج) نرخ تورم سالانه

«نرخ تورم سالانه»^۵ در آبان ماه ۱۳۹۹ برای خانوارهای کل کشور به

۲۹ درصد رسیده که نسبت به ماه قبل (مهرماه ۱۳۹۹)، ۱/۸ واحد

درصد افزایش پیدا کرده است. نرخ تورم سالانه برای خانوارهای

شهری و روستایی به ترتیب ۲۹ درصد و ۲۸/۸ درصد بوده که برای

خانوارهای شهری ۱/۷ واحد درصد افزایش و برای خانوارهای

روستایی ۱/۲ واحد درصد افزایش داشته است (جدول ۳).

۱. Consumer Price Index (CPI)

۲. مرکز آمار ایران. (۱۳۹۹). شاخص قیمت مصرف‌کننده - آبان ۱۳۹۹. قابل دسترس

در: www.amar.org.ir (تاریخ بازیابی: ۱۳۹۹/۰۹/۰۱).

۳. منظور از نرخ تورم نقطه‌ای، درصد تغییر عدد شاخص قیمت، نسبت به ماه مشابه

سال قبل ماست.

۴. منظور از نرخ تورم ماهانه، درصد تغییر عدد شاخص قیمت، نسبت به ماه قبل

می‌باشد.

۵. منظور از نرخ تورم سالانه، درصد تغییر میانگین اعداد شاخص قیمت در یک سال

منتهی به ماه جاری، نسبت به دوره‌ی مشابه قبل از آن است.

جدول ۳. درصد تغییر ماهانه شاخص CPI

شرح	شاخص کل		خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات		کالاهای غیر خوراکی و خدمات	
	مهر ۱۳۹۹	آبان ۱۳۹۹	مهر ۱۳۹۹	آبان ۱۳۹۹	مهر ۱۳۹۹	آبان ۱۳۹۹
کل کشور	۲۷/۲	۲۹	۲۲/۵	۲۵	۲۹/۵	۳۰/۹
شهری	۲۷/۳	۲۹	۲۲/۲	۲۴/۷	۲۹/۵	۳۰/۹
روستایی	۲۶/۷	۲۸/۸	۲۳/۲	۲۶	۲۹/۶	۳۱

ماخذ: مرکز آمار ایران

در گروه عمده «خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات»؛ بیشترین افزایش قیمت نسبت به ماه قبل مربوط به گروه «سبزیجات» (گوجه‌فرنگی، پیاز، فلفل دلمه‌ای، لوبیا سبز، سیب‌زمینی)، گروه «گوشت قرمز و گوشت ماکیان» (مرغ ماشینی، گوشت گاو یا گوساله، گوشت گوسفند)، گروه «روغن‌ها و چربی‌ها» (روغن نباتی جامد، کره غیرپاستوریزه، روغن مایع) و گروه «میوه و خشکبار» (نارنگی، موز، انگور) بوده است. در گروه عمده «کالاهای غیرخوراکی و خدمات»؛ گروه «هتل و رستوران» (غذاهای آماده) و گروه «مبلان و لوازم خانگی» (بخاری گازی، انواع شوینده، لوازم پلاستیکی آشپزخانه) بیشترین افزایش قیمت را نسبت به ماه قبل داشته‌اند.

تحلیل و پیشنهاد سیاستی: الف) نزدیکی بسیار زیاد مقدار نرخ تورم سالانه آبان ماه ۱۳۹۹ برای خانوارهای شهری و روستایی (به ترتیب ۲۹ درصد و ۲۸/۸ درصد) علیرغم انتظارات (مبنی بر فشار کمتر تورم بر خانوارهای روستایی) به معنای انتقال متوازن فشارهای تورم بر تمامی خانوارهای کشور بوده و با توجه به پایین بودن قدرت خرید روستاییان و عدم آمادگی خانوارهای روستایی برای مواجهه با فشارهای سنگین تورمی، می‌تواند به گسترش سریع‌تر فقر در میان روستاییان و کشاورزان منجر شود.

ب) بالا بودن «نرخ تورم نقطه‌ای» آبان ماه ۱۳۹۹ برای خانوارهای روستایی در قیاس با خانوارهای شهری و افزایش «نرخ تورم ماهانه» برای خانوارهای روستایی در کنار کاهش مقدار آن برای خانوارهای شهری، بیانگر تشدید افزایش ماهانه مخارج خانوارهای روستایی در قیاس با خانوارهای شهری بوده و در صورتی که سریعاً رویکردی

مناسب، کارآمد و هدفمند از سوی دولت برای حمایت هزینه‌ای از خانوارهای روستایی اتخاذ و اجرا نشود، باید در ماه‌های آتی شاهد فشار مضاعف تورم بر دهک‌های متوسط و پایین درآمدی روستایی باشیم. اهمیت حمایت‌های موثر دولت از خانوارهای روستایی در شرایط رکودی و کرونایی حاکم و تعطیلی برخی از مشاغل، بیش از پیش بر همگان آشکار است. پرداخت انواع وام از جمله وام کرونا و کمک‌های بلاعوض (یارانه‌ی نقدی و یارانه‌ی معیشتی)، اگرچه موثر بوده است، لیکن عدم پوشش کل اقشار آسیب‌پذیر روستایی (دهک‌های متوسط و پایین) و پایین بودن مبلغ پرداختی، موضوعاتی هستند که نیازمند بازنگری دقیق خواهند بود.^۱

ج) افزایش بیشتر نرخ تورم نقطه‌ای و ماهانه در گروه «خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات»، در قیاس با «کالاهای غیرخوراکی و خدمات» با توجه به قدرت خرید پایین بسیاری از خانوارهای روستایی، می‌تواند امنیت غذایی آن‌ها را به مخاطره‌ی جدی بیندازد.

نظر به توضیح مزبور و کنترل تورم، ضرورت مقابله با گسترش فقر روستایی و حفظ سطح امنیت غذایی روستاییان، موارد ذیل پیشنهاد می‌شود:

- شناسایی دقیق اقشار و دهک‌های آسیب‌پذیر روستایی بر اساس خط فقر در سال ۱۳۹۹ توسط دستگاه‌های متولی و افزایش متناسب کمک‌های بلاعوض نقدی (بویژه یارانه‌ی نقدی و یارانه‌ی معیشتی)
- تخفیف یا معافیت خانوارهای آسیب‌پذیر روستایی از پرداخت هزینه‌ی خدمات دولتی
- توزیع سبد کالاهای خوراکی اساسی در میان خانوارهای آسیب‌پذیر روستایی به منظور حفظ سطح امنیت غذایی آنان با توجه به عدم رویکرد برای سهمیه‌بندی کالاهای اساسی

۱. بنا به اعلام رئیس‌جمهور، دولت در آذرماه علاوه بر یارانه نقدی و یارانه معیشتی، مقرر نموده است که یارانه‌ی ۱۰۰ هزار تومانی برای ماه‌های آذر، دی، بهمن و اسفند ۱۳۹۹ و وام کرونای یک میلیون تومانی (برای ۲۱ میلیون خانوار) را هم به حساب سرپرستان خانوار واریز کند. با این حساب دولت در آذرماه به حساب برخی از خانوارهای ۴ نفره‌ی مشمول، یک میلیون و ۷۵۰ هزار تومان واریز خواهد کرد.

عنوان خبر: اظهار نظر دفتر آموزش کارکنان موسسه آموزش و

ترویج کشاورزی در خصوص یادداشت هفتگی شماره ۷

تحلیل: سید جلال‌الدین بصام

کد: PN-TAT-13990908-(16)

تاریخ انتشار: ۱۳۹۹/۰۹/۲

در خصوص مطلب منتشر شده در شماره ۷ یادداشت هفتگی با موضوع "کاهش موجودی سرمایه‌ی خالص بخش کشاورزی در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸"، با توجه به رشد حدود ۱۰ درصد کل اقتصاد در سال ۱۳۹۸ نسبت به سال ۱۳۹۰ و رشد حدود ۱۲ درصد بخش کشاورزی در این مدت، به نظر می‌رسد که مشکل اصلی در سرمایه کل کشور است. برای رسیدن به رشد سالانه ۸ درصد در اقتصاد کل کشور، تمام اجزای آن باید حداقل ۸ درصد رشد سالانه را تجربه کنند که به این ترتیب در فاصله این سالها باید حدود ۸۵ درصد رشد سرمایه‌گذاری را شاهد می‌بودیم. در خصوص بخش کشاورزی به طور خاص، هر چند که وضع قدری بهتر از بقیه بخش‌ها است، لیکن با توجه به ساختار تولید خرده زراعی بخش کشاورزی و به ویژه نیروی انسانی فاقد دانش و مهارت به روز شاغل در این بخش و مهم‌تر از آن فراهم نبودن امکان صادرات به سایر کشورها، علاوه بر اتخاذ تمهیداتی برای رشد سرمایه‌گذاری باید در مورد سایر حلقه‌های زنجیره تولید و عرضه آن نیز برنامه‌ریزی خاصی صورت بگیرد.

عنوان خبر: پاسخی بر نقد دفتر آموزش کارکنان موسسه آموزش و ترویج کشاورزی در خصوص یادداشت هفتگی شماره ۷
تهیه و تحلیل: کوهسار خالدی

کد: PN-AFP-13990908-(17)

تاریخ انتشار: ۱۳۹۹/۰۹/۴

خلاصه متن خبر: ضمن استقبال و سپاس از نقطه‌نظرات ارزشمند کارشناسان و پژوهشگران فرهیخته، اگر چه یادداشت هفتگی شماره ۷، بر بررسی روند موجودی سرمایه‌ی خالص کشاورزی در دهه ۱۳۹۰، متمرکز شده بود، اما رابطه سرمایه‌گذاری و تاثیر آن بر رشد اقتصادی نیز مساله مهمی است. براساس مبانی نظری و استانداردهای بین‌المللی، اصطلاحات «سرمایه‌گذاری یا تشکیل سرمایه ثابت ناخالص^۱»، «موجودی سرمایه‌ی ناخالص^۲» و «موجودی سرمایه‌ی خالص^۳» دارای تعاریف پذیرفته شده است.

برای دستیابی به رشد اقتصادی سالانه ۸ درصد کل کشور، صرف نظر از مشکلات نهادی و ساختاری درون اقتصاد، شوک‌های برون‌زای اقتصاد مانند تحریم‌ها، پاندمی کووید-۱۹ و محدودیت‌های مبادلات تجاری و فنی، شوک‌های نرخ ارز، بیکاری آشکار و پنهان جمعیت فعال اقتصادی و نرخ تورم شتابان، انتظار نمی‌رود که تمامی اجزای آن، یعنی بخش‌های اقتصادی (کشاورزی، خدمات و صنعت)، الزاماً رشد اقتصادی ۸ درصد را تجربه نمایند. رشد اقتصادی سالانه‌ی کل کشور، نتیجه‌ی تغییرات «کل سالانه‌ی تولید ناخالص داخلی یا ملی» بوده و نشان‌دهنده میانگین ساده‌ی نرخ‌های رشد اقتصادی بخش‌های کشاورزی، خدمات و صنعت نیست.

رشد اقتصادی بر اساس قیمت سال پایه، متناظر با رشد ارزش افزوده‌ی یک سال نسبت به سال قبل، بر اساس سال پایه است. ارزش افزوده نیز، با تفاوت ارزش تولید و هزینه‌های واسطه برابر

است^۴. به عبارت دیگر ارزش افزوده، ارزش اضافی ایجاد شده در جریان تولید است. مقدار عددی ارزش افزوده، در بردارنده سه پارامتر سود، سهم یا هزینه‌ی نیروی کار و سهم یا هزینه‌ی سرمایه‌ی مورد استفاده برای تولید کالاها و خدمات است. از این رو، مقدار ارزش افزوده و رشد اقتصادی بر مبنای سال پایه، تابع مجموعه‌ی عواملی نظیر میزان سرمایه، میزان نیروی کار، بهره‌وری نیروی کار و بهره‌وری سرمایه بوده و بنابراین، رشد سرمایه‌گذاری به تنهایی نمی‌تواند عامل تضمین‌کننده رشد اقتصادی باشد. برای محاسبه میزان سرمایه مورد نیاز برای هر واحد رشد اقتصادی، می‌توان از شاخص ICOR^۵ استفاده کرد. از آنجا که سرمایه‌گذاری متغیری «جریانی»^۶ است، نمی‌توان همانند متغیرهای «ذخیره»^۷ با آن برخورد کرد. بنابراین میزان سرمایه‌گذاری و رشد آن، سالانه، معنا پیدا کرده و میزان رشد مورد نیاز سرمایه‌گذاری در هر سال، برای دستیابی به هدف ۸ درصد رشد اقتصادی سالانه، به مطالعات دقیق‌تری نیازمند است. بررسی تاثیر سایر متغیرهای نهادی و سیاستی، مانند «ساختار تولید خُرده زراعی بخش کشاورزی»، «نیروی کار کشاورزی فاقد مهارت و دانش بهنگام»، «فراهم نبودن امکان صادرات برای سایر کشورها» و «برنامه‌ریزی خاص در سایر حلقه‌های زنجیره‌ی تولید و عرضه» نیز به اندازه‌گیری‌های دقیقی نیازمند است که موضوع یادداشت مذکور نبوده است.

۱. مرکز آمار ایران. (۱۳۹۹). «سامانه ملی تعاریف و مفاهیم آماری». حساب‌های ملی ایران، قابل دسترسی در: <https://statdef.sci.org.ir/> (تاریخ بازیابی: ۱۳۹۹/۰۹/۳).

۲. بانک مرکزی ج.ا. (۱۳۹۹). «موجودی سرمایه». قابل دسترسی در: www.cbi.ir (تاریخ بازیابی: ۱۳۹۹/۰۹/۳).

۳. در ایران برای محاسبه‌ی موجودی خالص سرمایه توسط بانک مرکزی ج.ا، خسارت‌های ناشی از جنگ ایران و عراق (۶۷-۱۲۵۹) و زلزله‌ی گیلان- زنجان (۱۳۶۹) مورد توجه قرار گرفته است.

۴. مرکز آمار ایران. (۱۳۹۸). «گزارش فصلی اقتصاد ایران- بهار ۱۳۹۸». شماره مسلسل نشریات مرکز آمار ایران: ۵۰۶۳. ناشر: دفتر ریاست، روابط عمومی و همکاری‌های بین‌الملل.

5. Incremental Capital-Output Ratio

6. Flow

7. Stock

تهران - بلوار کریمخان زند - انتهای خیابان شهید عضدی (آبان) جنوبی - خیابان رودسر - پلاک ۵
تلفن: ۴۲۹۱۶۰۰۰ نمابر: ۸۸۹۶۶۶۰ صندوق پستی: ۱۵۱۵-۱۵۸۱۵ کدپستی: ۳۷۳۱۳-۱۵۹۸۶

E-mail: aperi@agri-peri.ac.ir
ECE: ece.aperi@agri-peri.ac.ir
<http://www.agri-peri.ac.ir>